

NIBIO
NORSK INSTITUTT FOR
BIOØKONOMI

NIBIO OPPDRAGSRAPPORT | NIBIO COMMISSIONED REPORT

VOL.: 1 nr.: 21, 2015

SKJØTSELSPLAN FOR SLÅTTEMARK

Øverengmoen, Hemnes kommune, Nordland

Annette Bär & Thomas Holm Carlsen
Tjøtta

FORORD

Denne rapporten omfatter en skjøtelsesplan for slåttemarksklokaliteten på Øverengmoen i Hemnes kommune. Skjøtelsesplanen er en revidering av planen fra 2007 og følger standarden og kriteriene i samsvar med handlingsplan for slåttemark. Arbeidet er utført på oppdrag fra Fylkesmannen i Nordland og grunneier. Planen omfatter en områdebeskrivelse med beskrivelse av naturgrunnlag, artsmangfold, vegetasjonstyper, bruksregime og tilstand, samt at den gir faglig funderte anbefalinger for skjøtsel og restaurering av slåttemarka.

Generell del (A) er fra skjøtelsesplanmalen, og angir mål og retningslinjer for slåttemarker i Norge generelt. Del A er således ikke forfattet av undertegnede.

Takk til Fylkesmannen i Nordland og Kirstin Bygdås grunneier for engasjert samarbeid og verdifull informasjon til prosjektet.

Tjøtta, 28.11.2015

Annette Bär

Prosjektleder

NIBIO, Tjøtta

INNHOOLD

SAMMENDRAG.....	6
A. GENERELL DEL - SLÅTTEMARK	6
Slåttemarksutforminger i Nord-Norge.....	7
Generelle råd ved skjøtsel og restaurering av verdifulle slåttemarker.....	8
B. SPESIELL DEL: ØVERENGMOEN	10
SØKBARE EGENSKAPER	10
OMRÅDEBESKRIVELSE	11
SKJØTSELSPLAN	13
KILDER	17
VEDLEGG	18
VEDLEGG 1 – KART MED AREALAVGRENSNING.....	19
VEDLEGG 2 – KART MED SKJØTSELSTILTAK.....	20
VEDLEGG 3 – BILDER	22

NIBIONORSK INSTITUTT FOR
BIOØKONOMI

TITTEL/TITLE

SKJØTSELSPLAN FOR SLÅTTEMARK. ØVERENGMØEN, HEMNES KOMMUNE,
NORDLAND

FORFATTER(E)/AUTHOR(S)

ANNETTE BÄR & THOMAS HOLM CARLSEN

DATO/DATE: 20.11.2015	TILGJENGELIGHET/AVAILABILITY: Åpen	PROSJEKT NR./PROJECT NO.: 630016	SAKSNR./ARCHIVE NO.:
RAPPORT NR. /REPORT NO.: 1 (21) 2015	ISBN-NR./ ISBN-NO: 978-82-17-01476-8	ANTALL SIDER/ NUMBER OF PAGES: 24	ANTALL VEDLEGG/ NUMBER OF APPENDICES: 3

OPPDRAUGSIVER/EMPLOYER:

Fylkesmannen i Nordland, Miljøvern avdeling

KONTAKTPERSON/CONTACT PERSON:

Ingvild Gabrielsen

STIKKORD/KEYWORDS:

Slåttemark, skjøtsel, restaurering,
artsmangfold, utvalgte naturtyper,

FAGOMRÅDE/FIELD OF WORK:

Kulturlandskap og biologisk mangfold

SAMMENDRAG:

Rapporten gir en beskrivelse av slåttemarka på Øverengmoen i Hemnes kommune, og anbefalt skjøtsel. Beskrivelsen av vegetasjon og naturtypeutformingene baserer seg på kartlegging i 2015. Slåttemarka er middels artsrik med mange kulturmarksarter til tross for at arealene har blitt slått kun sporadisk de siste årene.

Skjøtelsesplanen anbefaler reetablering av årlig sen slått med påfølgende hesjing eller bakketørking. For å sikre kontinuerlig slått i de mest verdifulle (artsrike) partier har området blitt delt inn i to prioriteringsklasser. Areal som er artsrike og fremdeles i forholdsvis god tilstand bør prioriteres å skjotte sammen med partier som lett kan restaureres.

LAND/COUNTRY:	Norge
FYLKE/COUNTY:	Nordland
KOMMUNE/MUNICIPALITY:	Hemnes
STED/LOKALITET:	Øverengmoen

GODKJENT / APPROVED

PROSJEKTLEDER / PROJECT LEADER

NAVN/NAME

NAVN/NAME

SAMMENDRAG

Rapporten gir en beskrivelse av slåttemarka på Øverengmoen i Hemnes kommune, og anbefalt skjøtsel.

Beskrivelsen av vegetasjon og naturtypeutformingene baserer seg på kartlegging i 2015.

Slåttemarka er middels artsrik med mange kulturmarksarter til tross for at arealene har blitt slått kun sporadisk de siste årene.

Skjøtselsplanen anbefaler reetablering av årlig sen slått med påfølgende hesjing eller bakketørking. For å sikre kontinuerlig slått i de mest verdifulle (artsrike) partier har området blitt delt inn i to prioriteringsklasser. Areal som er artsrike og fremdeles i forholdsvis god tilstand bør prioriteres å skjøtte sammen med partier som lett kan restaureres.

A. GENERELL DEL - SLÅTTEMARK

Slåttemarker er arealer som blir regelmessig slått. Semi-naturlig slåttemark, eller såkalt natureng, er slåttemarker som er formet gjennom rydding og lang tids tradisjonell slått. De er ofte overflateryddet, men ikke oppdyrket og tilsådd i seinere tid, og ikke eller meget lite gjødslet. De blir slått seint i sesongen. Slåttemarkene blir eller ble gjerne høstbeitet og kanskje også vårbeitet. Hvordan slåttemarkene har vært skjøttet varierer noe fra sted til sted og hvor man er i landet. Slåttemark er urte- og grasdominert og oftest meget artsrik. Den kan være åpen eller tresatt.

Tresatte slåttemarker med styvingstrær som blir høstet ved lauving er i dag meget sjeldne. Slike såkalte lauvenger ble gjerne beitet om våren, slått en gang seint om sommeren og høstbeitet. I tillegg ble greinene på trærne høstet til lauvfôr med et tidsintervall på 5-8 år. I gammel tid spilte også myr en viktig rolle som slåttearealer (slåttemyr). De fleste jordvannsmyrene i Norge har tidligere vært slått, men myrslåtten opphørte i stor grad for lenge siden og forekom bare noen få steder fram til slutten av 1950-årene. Gjengroingen av slåttemyr går imidlertid gjerne langsomt så flere myrer bærer i dag fortsatt preg av denne høstingen. Det er registrert få lauvenger og slåttemyrer som fortsatt er i hevd.

De ulike slåttemarkene tilhører våre mest artsrike naturtyper med meget stor betydning også for andre organismer enn karplanter. Rundt 70 prosent av våre dagsommerfugler er for eksempel knyttet til åpen engvegetasjon (særlig urterik slåttemark) og en rekke vadefugler bruker strandenger (slått eller beita) som hekkeområder og rasteplasser ved trekk. I tillegg har slåttemarker stor betydning for mange truede beitemarksopper. Slåttemarker kan ikke erstattes av beitemarker fordi de inneholder vegetasjonstyper og flere arter som ikke opprettholdes av beite. I sammenligning med beitemarker har slåttemarker høyest artsmangfold per m² og også de største bestandene av flere truede engarter. Gjennom historien har de vært, og vil også i framtiden være, viktige ”levende genbanker”. I tillegg er de bærekraftige økosystemer som har vært et nøkkelement i norsk landbruk i tusener av år. I løpet av 1900-tallet har de imidlertid blitt blant våre mest truede naturtyper.

Slåttemarksutforminger i Nord-Norge

Den store variasjonen i vår slåttemarksvegetasjon i Norge er foreløpig bare delvis kartlagt. I det følgende har vi likevel forsøkt å peke på noen utforminger av slåttemarksvegetasjon som kan sees som karakteriske for Nord-Norge og dermed gir denne regionen et særskilt forvaltningsansvar. Vi gir også eksempler på noen verdifulle lokaliteter.

I Nordland finnes fine dunhavreenger med forekomst av bl.a. rødflangre, brudespore, vill-lin, harerug, fjellfrøstjerne og jåblom på skjellsand. Slik eng er tidligere registrert bl.a. på Kjerringøy, Bodø kommune. Ved Kvarv i Sørfold fantes en annen utforming av dunhavreeng med arter som gulmaure, gjeldkarve og småengkall (Norderhaug 1988). Boreal slåtteeng (G7) finnes også i Nord-Norge, men her mangler sørlige arter (Fremstad & Moen 2001). Artsrike kalkenger finnes bl.a. på Skogsholmen i Vega kommune. Skogstorkenebb-ballblomeng (G13) er karakteristiske for Nord-Norge og tidligere registrert bl.a. ved Jarfjorden i Finnmark med forekomst av bl.a. flere marikåpearter, sølvbunke, fjelltimotei, hvitbladtistel, gulaks, ryllik,

småengcall og harerug (Norderhaug 1988). Enger med et spesielt artsinventar er Finnmarksfrøstjerneeng og silkenellikeng (G9) som er registrert i Talvik og Anarjohka i Alta respektive Porsanger, Lebesby, Tana og Sør-Varanger (Alm et al. 1994, Fremstad & Moen 2001). Eksempler i god hevd finnes sannsynligvis ikke lenger, men svakt gjengrodde engar med mye finnmarks-frøstjerne og/eller russkjeks er registrert. Ved Makkenes i Vadsø finnes fine slåttemarkslokaliteter som nå beites. Artsrike rester av tidligere slåttemark i tilknytning til sanddynesystemer (dyneeng W2a,b) finnes fortsatt i Nord-Norge bl.a. i Finnmark. De har imidlertid ikke vært i bruk på lang tid (Vibekke Vange pers. medd.).

Generelle råd ved skjøtsel og restaurering av verdifulle slåttemarker

Skjøtsel

Beste måten å skjøtte ei gammel artsrik eng på, er å følge opp den tradisjonelle driftsforma, uten gjødsel og med sein slått. Det tradisjonelle slåttetidspunktet har variert noe fra sted til sted avhengig av klima og høyde over havet. Derfor er det viktig å finne ut hva som har vært vanlig på den aktuelle lokaliteten eller i nærområdet fra gammelt av. Slått før 10. juli var imidlertid meget sjeldent.

En bør benytte lett redskap (ljà, tohjuls motorisert slåmaskin eller lettere traktor der det er mulig). Graset må bakketørkes/ev. hesjes før det fjernes. Bakketørkinga viktig for at frøa til engartene både skal få modne ferdig og bli liggende igjen på enga når høyet samles sammen og kjøres vekk.

Enkelte steder har engene i tillegg vært beitet, enten vår eller høst eller begge deler. Bare beiting kan imidlertid ikke erstatte slått, men er det eneste mulighet for skjøtsel i en periode, er storfebeiting det mest skånsomme. De velger ikke ut "godbitene" slik sauene gjør. Beitepresset må i tilfelle ikke være for stort, og en må vente seg noe manuell etterrydding. Der en har tidligblomstrende arter som til eksempel søstermarhånd, er det særlig viktig at en unngår vårbeite.

Restaurering

Når det gjelder restaurering av engar som er i gjengroing og utvidelse av eksisterende slåtteareal er det viktig å ikke sette i gang med mer omfattende restaurering enn det en greier å følge opp med skjøtsel i ettertid.

Dersom det er mange delfelt som skal restaureres, kan det være lurt å ta det trinnvis over flere sesonger. Slik blir det mer overkommelig, og en får en følelse med hvor omfattende de ulike tiltaka er, og hva en kan forvente å få gjennomført per sesong.

Hogst/grovrydding bør helst gjennomføres på frossen og gjerne bar mark, dette for å unngå skader på undervegetasjonen og er samtidig lettvinnt for å få så lav stubbe som mulig. Rydding i snø kan være noe mer tungvint, mindre busker og oppslag kan også ryddes på sommeren når det er tørt og mye av biomassen er samlet i bladene.

I slåtteenger som *ikke* har vært tresatt er det ikke noe poeng å sette igjen noe særlig med trær. Gamle styvingstre må imidlertid spares. Et og annet lauvtre med fin og vid krone kan og få stå. All gran/furu og fremmede treslag (eksempelvis platanlønn) bør fjernes.

Etter hogst er det spesielt viktig at alt ryddeavfall, kvist, stubber og lignende blir samla sammen og brent på egna steder, og aller helst frakta ut av området. Dette for å unngå unødig oppgjødsling. Ryddeavfall som ligger spreidd utover vil elles fort føre til ny dominans av uønska rask- og storvoksen konkurransesterk vegetasjon. Oppflising og spredning av flis i området er av samme grunn ikke å anbefale.

Gjenstående biomasse vil ta opp noe av næringen som frigjøres fra de døde røttene til trær og busker som har blitt ryddet vekk. Dette gir en gjødselseffekt som lett forårsaker oppvekst av uønska nitrogenkrevende arter (som for eksempel bringebær, brennesle). Gradvis gjenåpning er derfor viktig. Gjødslingseffekten sammen med økt lysinnstråling fører gjerne også til en del etterrenning. Det er mest effektivt å slå lauvrenningene i juli, når det er minst energi samla i rotsystemet. Dette faller normalt sammen med slåttetidspunktet. Det kan likevel være nødvendig å rydde lauvrenninger flere ganger utover i første sesongen, og i tillegg året etter.

Osp og or sprer seg ved rotskudd, og rydding kan i mange tilfelle føre til utstrakt renning. Disse kan det derfor lønne seg å ringbarke (sokke). Det bør da skjæres et fem cm bredt band rundt treet nedanfor nederste greina. Det er viktig at snittet er så dypt at all barken forsvinner, slik at transporten av næringsstoff helt sikkert er brutt. Det er lettest å ringbarke om våren. Etter tre sommere må de døde trea fjernes.

Stubber må kappes helt ned til bakken, enten i forbindelse med hogsten eller ved etterrydding på barmark. Større stubber vil gå raskere i forråtning om en skiller barken fra veden med et spett eller lignende, og så stapper jord i mellom. Med unntak av osp og or kan en også unngå renninger på denne måten. Dette kan til eksempel være aktuelt i kanter som hindrer lysinnstråling til slåttemarka.

Problemarter som bringebær- og rosekratt, brennesle, mjødukt eller liknende går normalt ut ved slått, men kan være avhengig av slått flere ganger per sesong i begynnelsen med ljå eller krattrydder. Ev. felt med einstape (bregne) bør slås ned med kjepp (ikke skjæres ned). På denne måten fortsetter bregna med å transportere næring fra røttene, og utarmer så rotsystemet sitt. Den bør så fjernes på høsten.

For mer utfyllende om skjøtsel, restaurering og hevd, se:

Skjøtselsboka for kulturlandskap og gamle norske kulturmarker som finnes på Miljødirektoratets hjemmesider:

<http://www.miljodirektoratet.no/no/Publikasjoner/Publikasjoner-fra-DirNat/Annet/Skjotselsboka/>

B. SPESIELL DEL: ØVERENGMOEN

Søkbare egenskaper

Navn på lokaliteten Øverengmoen		Kommune Hemnes		Områdenr.			
ID i Naturbase BN00068349		*Registrert i felt av: Annette Bär & Thomas Holm Carlsen		Dato: 08.07.2015			
Eventuelle tidligere registreringer og andre kilder (skriftlige og muntlige) Hatten, L. 2007. Skjøtselsplan for Øverengmoen, Hemnes kommune, Nordland. Bioforsk rapport 2 (100).				Skjøtselsavtale: Inngått år: - Utløper år: -			
Hovednaturtype: D01 Slåttemark – 100 %			Utforminger: Fattig slåtteeeng - 100 %				
Verdi (A, B, C): B		Annen dokumentasjon (bilder, belagte arter m.m.) Bilder					
Påvirkningsfaktorer (kodeliste i håndbok 13, vedlegg 11)							
Stedkvalitet		Tilstand/Hevd		Bruk (nå):		Vegetasjonstyper: G4 – Frisk fattigeng, engkvein-rødsvingel-gulakseng	
< 20 m	x	God		Slått	x		Torvtekt
20 – 50 m		Svak	x/-	Beite			Brenning
50-100 m		Ingen	-/x	Pløying			Park/hagestell
> 100 m		Gjengrodd		Gjødsling			
		Dårlig		Lauving			

Områdebeskrivelse

Innledning

Lokaliteten ble befart i juli 2015 av Annette Bär og Thomas Holm Carlsen for å oppdatere skjøtelsesplanen i samarbeid med grunneier. Arbeidet står i forbindelse med at slåttemark er en utvalgt naturtype med egen tilskuddsordning. Området er tidligere registrert i naturbasen som slåttemark (BN00068349). Områdebeskrivelsen og avgrensningen fra 2015 erstatter den fra 2007.

Beliggenhet og naturgrunnlag

Gården Øverengmoen ligger i Hemnes kommune, ca. 4 km nord for kommunesenteret Korgen på ca. 50 moh. Landskapet er preget av marin leirjord som danner raviner nederst i liene opp mot fjellet. Ravinene på Øverengmoen er svært bratte og godt bevarte uten inngrep.

Berggrunnen i området består av kalksilikatskifer og – gneis.

Øverengmoen ligger i overgangen mellom mellom- og nordboreal vegetasjonssone, svakt oseanisk seksjon.

Lokaliteten omfatter totalt 24 daa. Avgrensningen følger grensen til Øverengmoen naturreservat på sør-, vest- og østsiden. I nord avgrenses lokaliteten av eiendomsgrensen og andre naturtyper. Selve tunet med bygninger og inngjerdet areal er ikke med i slåttemarksavgrensninga.

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper

Slåttemarka har et friskt og fattig preg. Ingen kalkindikatorer ble funnet under befaringa. Avhengig av jord- og fuktighetsforhold bærer noen partier sterkere preg av gjengroing enn andre. Skrinne og eksponerte partier langs ravinehøydedrag er mest artsrike. Basert på artsutvalget betegnes slåttemarkutformingen som fattig slåtteeng. Vegetasjonstypen klassifiseres til frisk fattigeng, engkvein-rødsvingel-gulaks-eng (G4).

Artsmangfold

Slåttemarksarealene er gras-/urterike og middels artsrike. Artssammensetning og gjengroingsgrad varierer med jord- og fuktighetsforhold. Der det er skrint og eksponert finnes de mest artsrike partiene med kulturmarksarter som prestekrage, hvit- og rødkløver, blåkløkke, småengkall, ryllik, grasstjerneblom, engsyre, engkvein, rødsvingel og gulaks. Det finnes en del moser i bunnsjiktet. Artsutvalget i de mer frodige slåttemarksarealene domineres av mjørdurt, hvitbladtistel, sølvbunke og til dels enghumleblom og engkvein. I tillegg forekommer bl.a. engsyre, engsoleie, ryllik, åkersnelle, skogstorkenebb og timotei. På grunn av kun sporadisk beite og/eller slått de siste årene er det et tjukt lag med dausene/strø i bunn av vegetasjonssjiktet. Ingen rødlistede arter ble registrert under befaringa.

Bruk, tilstand og påvirkning

Øverengmoen er en gammel husmannsplass som ble selvstendig i 1923. På det meste var det 3-4 kyr, hest og 10-12 sauer på bruket. Dyra gikk på utmarksbeite i sommerhalvåret. Det var ca. 35 daa dyrket mark som ble brukt til slåtte- og åkerland. Bruket var i drift til ca. midten av 1980-tallet og ble fraflyttet i 1995. Siden den gangen har husmannsplassen hatt forskjellige

eiere. Husene har etter hvert forfalt og jorda har kun vært slått og/eller beitet sporadisk av hovedsakelig storfe, men også noen sau. Den nye eieren (siden 2013) ønsker å bevare husmannsplassen ved å slå flest mulig arealer på tradisjonell, ekstensiv måte.

Fremmede arter

Ingen registrert.

Skjøtsel og hensyn

Det er viktig å gjeninnføre årlig slått av mest mulig areal. Å sikre kontinuerlig slått i de mest verdifulle (artsrike) partiene har første prioritet, mens områder med stor restaureringsomfang, mindre artsrikdom og/eller vanskelige slåtteforhold skal slås dersom det er kapasitet.

Deler av området krever restaurering ved å slå 1-2 ganger før frøsetting før man kan starte med ordinær slått. Ordinær slått innebærer sein slått etter frøsetting, bakketørring/hesjing og fjerning av gresset. Gjødsling og jordbearbeiding bør unngås i hele slåttemarkslokaliteten.

Beiting om sommeren skal unngås men kontrollert høstbeite etter slåtten tillates.

Rydding av trær og busker rundt slåttemarka vil bidra til å opprettholde et åpent til halvåpent landskapspreg.

Del av helhetlig landskap

Øverengmoen representerer en gammel husmannsplass i et godt bevart ravinelandskap.

Gården Svebakken med verdifull slåttemark ligger i nærheten. Øverengmoen naturreservat grenser til slåttemarkslokaliteten.

Verdibegrunnelse

Slåttemarksarealet på Øverengmoen er stort og utgjør til sammen 24 daa, riktignok i varierende tilstand. Selv om det bare har vært sporadisk slått/beite i de siste årene er store deler lite gjengrodd. Artsmangfoldet er middels høy med mange kulturmarksavhengige arter. Det ble ikke registrert rødlistearter i 2015. For å beholde verdi B som viktig slåttemarkslokalitet er det viktig å komme i gang og sikre skjøtsel i form av kontinuerlig, ekstensiv drift med årlig, sen slått og hesjing/bakketørring av graset.

SKJØTSELSPLAN

DATO skjøtselsplan: 01.10.2015

UTFORMET AV: Annette Bär & Thomas Holm Carlsen

FIRMA: NIBIO, Tjøtta

UTM : 33W 0446569 Ø 7332458 N

Gnr/bnr.: 148/10

AREAL (prioritet 1): 14 daa

AREAL (prioritet 2): 9,6 daa

Del av verneområde? Nei

Vurdering av slått

Prioritet 1:

0,8 daa, kategori (a), tung slått – bratt og ujevnt terreng

4,2 daa, kategori (b), middels tung slått – bratt, men jevnt

9 daa, kategori (d), restaurerings slått – (3,9 daa middels tung, 2,2 daa tung og 2,9 daa lett slått)

Prioritet 2:

6,6 daa., kategori (a), tung slått – bratt og ujevnt terreng

1,8 daa, kategori (b), middels tung slått – bratt, men jevnt

1,2 daa., kategori (d), restaurerings slått – tykk eng, kratt og renninger

Mål

Hovedmål for lokaliteten:

Gjenopprette og sikre tradisjonell bruksform og bruksintensitet av slåttemark.

Konkrete delmål:

- Opprettholde artssammensetning karakteristisk for tradisjonelt drevet seminaturlig grasmark generelt og slåttemark spesielt.
- Arealet skal holdes i hevd som slåttemark med sen slått etter frøsetting og hesjing/bakketørking.
- Gjengroingstilstand skal være svak til ubetydelig.

- Arealet på slåttemark skal være minst 14 daa (prioritet 1)

Tilstandsmål arter:

- Beholde artsinventaret med et høyt innslag av lågurtarter og kortvokste grasarter karakteristisk for ugjødsla kulturmark og slåttemark. Eksempler på slike arter er småengkall, blåklokke, ryllik, gulaks, engkvein og engrapp.

Mål for bekjempelse av problemarter/gjengroing:

- Sikre at forekomst av kratt (bl.a. bjørk, vier og gran) samt gjengroingsarter som mjødurt og sølvbunke holdes nede.

Aktuelle tiltak

	Prioritering (år)	Ant daa og kostnad
<p>Generelle tiltak:</p> <p>Ideelt sett burde all slåttemark på Øverengmoen slås. Siden dette vil være arbeidskrevende er det usikkert om grunneier har kapasitet til å gjennomføre skjøtsel av alt areal. Nedenfor er tiltakene delt inn i prioritet 1 og prioritet 2. Areal merket med prioritet 1 bør prioriteres og sikres for kontinuerlig, årlig slått. Dersom man ser at arbeidet er overkommelig kan slåttemarka utvides med de arealene som er omtalt under prioritet 2.</p> <p>I slåttemarksområder i skjøtelsesfasen bør slått skje etter frøsetting (ca. etter 15. juli) og gresset bakketørkes eller hesjes i noen dager, slik at frøene får tid å falle av. Høyet må fjernes etter tørk for å unngå gjødslingseffekter og for å få nok lystilgang til spirende planter. Det som ikke brukes skal brennes eller komposteres utenfor slåttemarka.</p> <p>Prioritet 1:</p> <p style="padding-left: 40px;">Svært bratte/ujevne partier slås med ljà</p> <p style="padding-left: 40px;">Middels bratte/jevne områder slås med tohjulsslåmaskin</p>	Årlig	Totalt: 5 daa (0,8 daa tung slått + 4,2 daa middels tung slått)

<p>Prioritet 2:</p> <p>Svært bratte/ujevne partier slås med ljå eller ryddesag med tråd</p> <p>Middels bratte/jevne områder slås med tohjulsslåmaskin</p> <p>Gjerding på nordsida av lokaliteten for å holde storfe og sau utenfor området om sommeren. Høstbeite etter slått er tillatt. Utbedring av gjerdet rundt lokaliteten der det er behov</p> <p>Gjødsling og annen næringstilførsel bør ikke skje.</p> <p>Se for øvrig del A for slåttemark i skjøtselsplanen.</p>	<p>Årlig</p> <p>2016</p>	<p>Totalt 8,4 daa</p> <p>6,6 daa tung slått</p> <p>1,8 daa middels tung slått</p> <p>250 m</p>
<p>Aktuelle restaureringstiltak</p> <p>Det er en fordel at alle partiene som har et gjengrodd evt. forfallent preg slås to ganger i løpet av sesongen. Siden gjengroing ikke er så omfattende på Øverengmoen kan det i et par år testes ut om én gang slått ca. i begynnelsen av juli er tilstrekkelig for å redusere gjengroing til fordel for urte-/grasrik vegetasjon av kulturmarksarter. Det er viktig at slått skjer i god tid <u>før</u> gjengroingsarter (mjødurt) begynner å blomstre og sette frø.</p> <p>En gang slått skal testes på arealer hvor bl.a. mjødurt dominerer vegetasjonssammensetningen. Arealene er lett synlige når man kommer til Øverengmoen og er viktig å restaurere og holde i hevd også for landskapsbildet. Ved slått av fuktig areal bør det unngås kjøreskader.</p> <p>Umiddelbart fjerning av graset er viktig for å unngå opphopning av næringsstoffer ved nedbryting av materialet (gjødsling) og sikre lystilgang for de spirende plantene.</p> <p>Slåttetidspunkt og hvor ofte en slår (en eller to ganger i løpet av sesongen) vil bestemme den totale restaureringsperioden. Restaureringsperioden med testing av én gang slått her satt til to år. Effekten må vurderes etter uttesting og evt. revideres til to ganger slått (tidlig rundt st. Hans og ca. i slutten av juli) dersom det ikke fører til tilstrekkelig endring i vegetasjonssammensetning. Uansett utføres restaureringsslått fram til de næringskrevende, tettvoksende og ofte høye plantene som bl.a. mjødurt har gått tilbake, til fordel for flere skjøtselsavhengige slåttemarksarter.</p>	<p>2016-2017 eller til ønsket resultat er oppnådd</p>	<p>Totalt: 9 daa</p>

<p>Prioritet 1</p> <p>Flat og/eller jevnt terreng slås med lett firehjulstraktor</p> <p>Middels bratte/jevne områder slås med tohjulsslåmaskin</p> <p>Svært bratte/ujevne partier slås med ljà eller tohjulsslåmaskin</p>		<p>(2,9 daa lett + 3,9 daa middels tung + 2,2 daa tung slått)</p>
<p>Prioritet 2:</p> <p>Restaurerings slått i østenden av husmannsplassen</p>	<p>Når det er kapasitet</p>	<p>1,2 daa</p>

Utstørsbehov: Grunneier har fått innvilget investeringstilskudd til tohjulstraktor (2015).

Oppfølging

Skjøtselsplanen skal evalueres innen: 5 år

Behov for registrering av spesifikke artsgrupper: -

Tilskudd søkt år: 2015

søkt til: Utarbeiding av skjøtselsplan og restaurerings slått på 15 daa

Tilskudd tildelt år: 2015

tildelt fra: Tilskuddsordning for utvalgte naturtyper

Skjøtselsavtale parter: -

Ansvar

Person(-er) som har ansvar for iverksettelse av skjøtselsplanen:

Grunneier Kirstin Bygdås utfører tiltak i området.

Fylkesmannen i Nordland v/ miljøvern avdelinga har ansvar for oppfølging og veiledning i tråd med handlingsplan for slåttemark.

KILDER

Direktoratet for naturforvaltning. (2007). Kartlegging av naturtyper – Verdisetting av biologisk mangfold. DN-håndbok 13 2.utgave 2006 (oppdatert 2007).

Fremstad, E. (1997). Vegetasjonstyper i Norge. – *NINA temahefte* 12: 279.

Kålås, J. A., Viken, Å., Henriksen, S. & Skjelseth, S. r. (2010). Norsk rødliste for arter 2010. Artsdatabanken, Norge.

Hatten, L. 2007. Skjøtselsplan for Øverengmoen, Hemnes kommune, Nordland. Bioforsk Rapport 2 (100).

Norderhaug, A., Austad, I., Hauge, L. & Kvamme, M. (1999). *Skjøtselsboka for kulturlandskap og gamle norske kulturmarker*: Landbruksforlaget.

Svalheim, E. (2014). Faktaark for slåttemark. Revidert 29.11.2014.

VEDLEGG

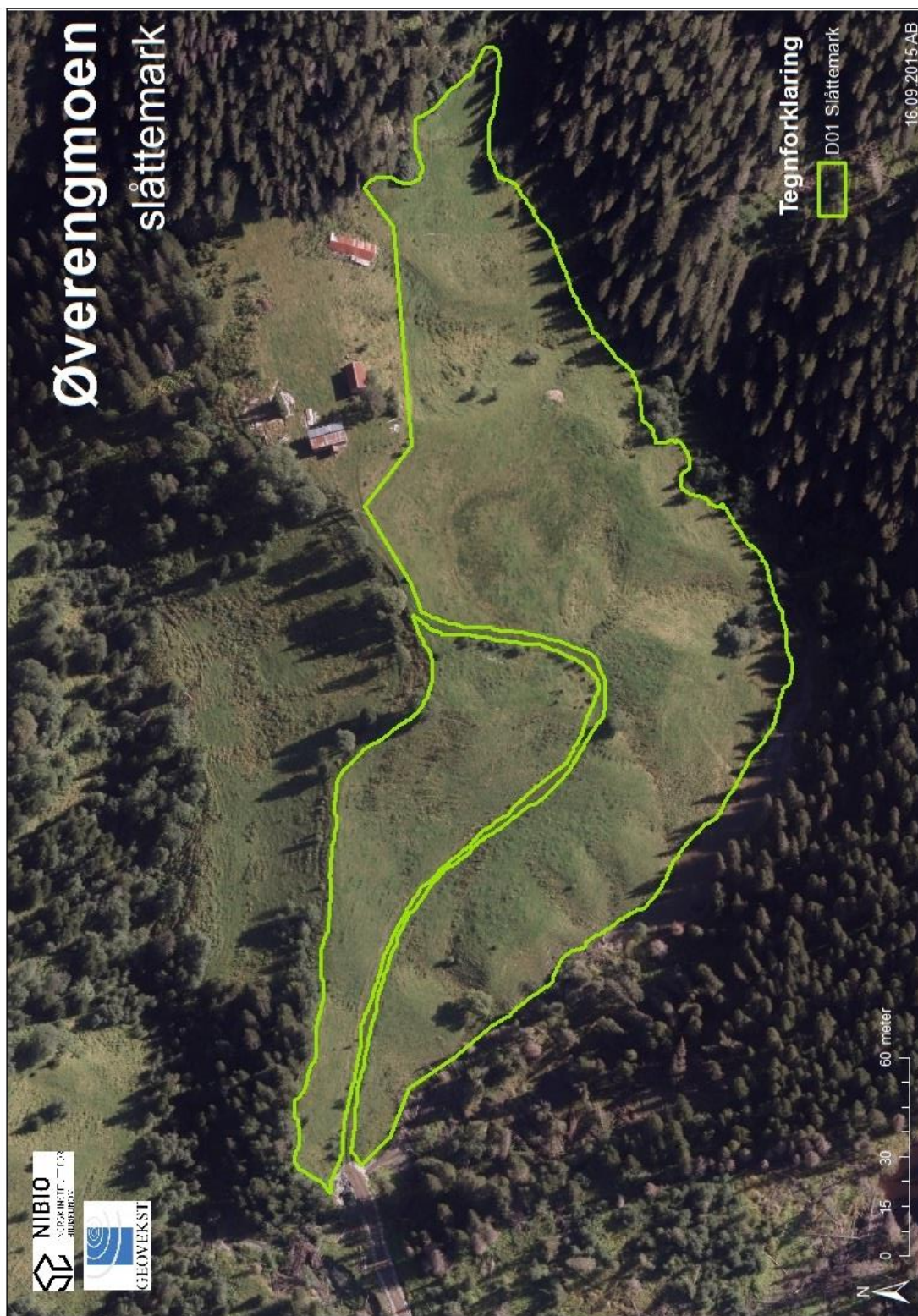
Nr Emne

1 Kart med arealavgrensning

2 Kart med skjøtselstiltak

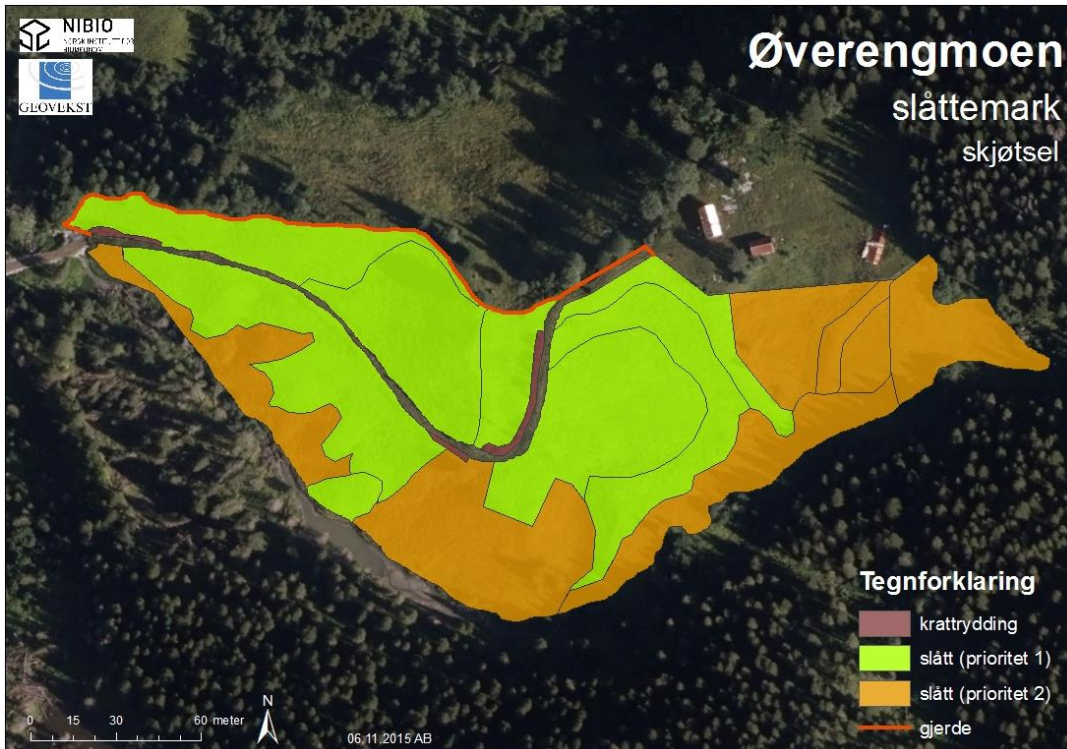
3 Bilder

Vedlegg 1 – Kart med arealavgrensing

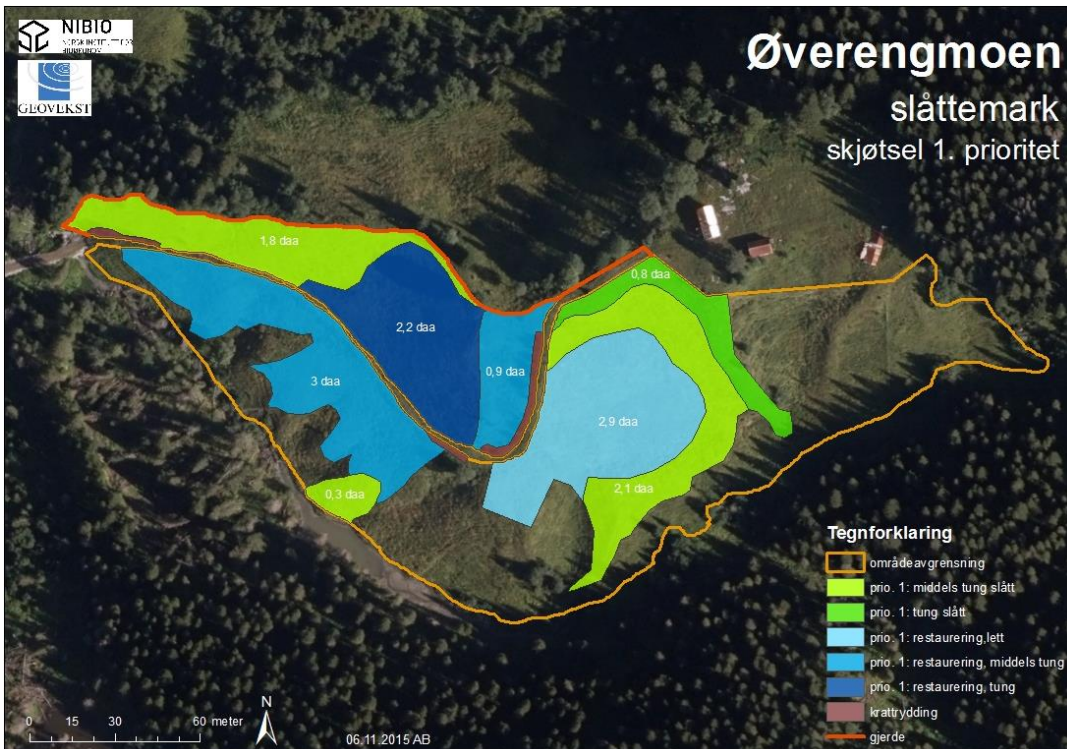

Figur 1. Arealavgrensing av slåttemarka på Øverengmoen. Veien opp til tunet er tatt ut av den 24 daa store lokaliteten.

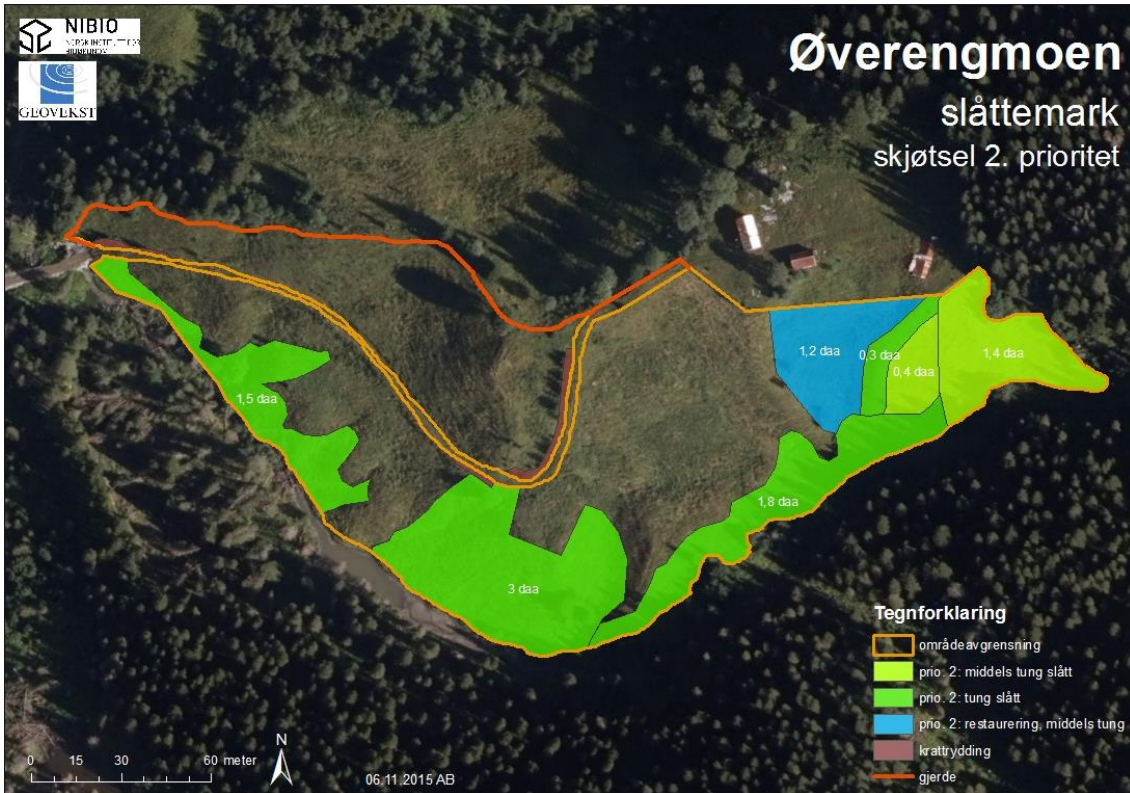
Vedlegg 2 – Kart med skjøtselstiltak

Figur 2. Skjøtsel for Øverengmoen hvor slåttetiltak er delt inn i 1. og 2. prioritet.

Figur 3a. Skjøtselstiltak som har 1. prioritert er klassifisert i slåttekategorier.

Figur 3b. Skjøtselstiltak som har 2. prioritet er klassifisert i slåttekategorier.

Vedlegg 3 – Bilder

Figur 4. Utsikt østover opp bakken og tunet som skimmes i bakgrunn. I gjengroingsarealet i skråningen er det anlagt et forsøksfelt for uttesting av forskjellige slåtteregimer og bruk av mekanisk slåtteutstyr (Foto: A. Bär).

Figur 5. I de mest artsrike partier finnes det bl.a. prestekrage, rødkløver, småengkall og ryllik.

Figur 6. «Prestekrage»-eng i den vestre delen av Øverengmoen, på øversida av veien (Foto: A. Bär).

Figur 7. Gjengroingsareal i den vestre delen av området nedenfor gårdsveien (Foto: A. Bär).

Figur 8. Skråning nedenfor det gamle våningshuset. Artsmangfoldet er høyt på ravineryggene mens arealet ellers har en økende andel mjødukt i feltsjiktet (Foto: A. Bär).